

Handlingsplan 2019

För folkhälsa och social hållbarhet

Folkhälsorådet i Mölnåls

Innehåll

1 Bakgrund.....	3
2. Organisation.....	4
3. Mål och utgångspunkter	5
4. Aktiviteter inom folkhälsobudgeten 2019	8
5. Finansiering och budget	11
Bilaga	
Folkhälsoinsatser med finansiering utöver folkhälsobudgeten.....	12

Handlingsplanen omfattar

Handlingsplanen omfattar de aktiviteter som planeras inom folkhälsobudgeten, både de som genomförs av kultur och fritidsnämnden och de som kommunstyrelsen svarar för. Ett tätt samarbete sker och vid årets slut görs en samlad uppföljning.

För mera information kontakta folkhälsoplanerare Hillevi Funck,
stadsledningsförvaltningen, telefon 031- 315 13 15 eller e-post: hillevi.funck@molndal.se

1 Bakgrund

Folkhälsan styrs av livsvillkor, livsmiljö och levnadsvanor

Hälsan kan beskrivas i flera dimensioner - fysisk, psykisk, social och existentiell. Hälsan påverkas av det genetiska arvet och av våra levnadsvanor, men till stor del även av olika sociala bestämningsfaktorer. Dessa faktorer är kopplade till livsvillkor och både fysisk och social livsmiljö. Faktorer som utbildning, arbete och inkomst påverkar till exempel våra livsvillkor och ger oss olika förutsättningar för ekonomisk trygghet, möjlighet att påverka vår vardag, att välja bostad, sociala sammanhang och liknande.

Sambanden mellan goda livsvillkor och god hälsa bidrar till systematiska skillnader i hälsa mellan olika befolkningsgrupper. Med ojämlikhet i hälsa menas orättfärdiga skillnader i hälsa, som går att undvika och där det inte finns biologiska eller psykologiska orsaker bakom. Snarare beror skillnaderna på olika förutsättningar och livsvillkor under livet. Hälsa är därmed inte bara en fråga för individen och hälso- och sjukvården, utan för hela samhället.

Kostnadseffektivt och gynnsamt

Att prioritera social hållbarhet och att minska skillnader i hälsa är kostnadseffektivt och ett sätt att hushålla med samhällets resurser. I en attraktiv tillväxtregion är hög kunskapsnivå och ett kreativt utvecklingsklimat viktigt, men också en socialt gynnsam och stabil miljö med trygghet, god hälsa, tillit och hög integration.

Folkhälsa och social hållbarhet hör ihop

Folkhälsoarbetet är en del i arbetet för en socialt hållbar utveckling. Folkhälsan kan samtidigt ses som ett samlat mått på social hållbarhet - en god och jämlikt fördelad hälsa tyder på ett socialt hållbart samhälle.

Ett socialt hållbart samhälle innebär att mänskliga rättigheter respekteras och inga grupper systematiskt diskrimineras eller missgynnas. Att ha kunskap om skillnader i hälsa och livsvillkor hos olika grupper är därför centralt i arbetet. Att minska skillnader i hälsa är därför på agendan såväl internationellt som nationellt. FN:s Agenda 2030 och de 17 globala hållbarhetsmålen grundas i de mänskliga rättigheterna.

2. Organisation

Samverkansavtal

Folkhälsoarbetet utgår från ett avtal mellan Mölndals stad och Västra hälso- och sjukvårdsnämnden (Västra Götalandsregionen). Avtalet anger att samverkan ska ske för folkhälsa och social hållbarhet, att ett folkhälsoråd ska finnas och en gemensam finansiering. Nuvarande avtal har tecknats för perioden 2017-2020. Arbetet ska ha en långsiktig inriktning och utformas utifrån behoven i kommunen och de båda organisationernas mål.

Folkhälsorådet

Folkhälsorådet har en strategisk roll. I uppdraget ingår att följa utvecklingen av mölndalsbornas hälsa och livsvillkor. Rådets uppgift är att bedriva arbetet så att ett folkhälsoinriktat synsätt blir en del av de ingående parternas ordinarie verksamhet. Under nuvarande avtalsperiod är fokus att styra mot insatser i syfte att främja jämlikhet i hälsa och livsvillkor för befolkningen samt att främja och utveckla prioriterade grupper delaktighet och inflytande i de insatser som görs. I folkhälsorådet ingår förtroendevalda från Mölndals stad och hälso- och sjukvårdsnämnden. Från 2019 koordineras rådet med kommunstyrelsens utskott för socialt hållbar utveckling.

Fördelning av ansvar och budget

Från 2017 har kultur och fritidsnämnden ansvar för större delen av folkhälsobudgeten, vilket innebär det mera operativa arbetet med konkreta insatser. Ansvaret finns inom *Enheten Samhällsarbete*. Kommunstyrelsen och stadsledningsförvaltningen svarar för övergripande strategisk samordning och den folkhälsostrategiska tjänsten som folkhälsoplanerare finns inom *Enheten Samordning för hållbarhet*. Samtidigt har alla nämnder och verksamheter en roll i att skapa förutsättningar för hälsa och goda livsvillkor.

3. Mål och utgångspunkter

Nationellt mål

Folkhälsoarbetet utgår från det nationella målet för folkhälsopolitiken. I juni 2018 antog riksdagen ett omformulerat mål och nya målområden. Det nationella målet är *Att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.*

De nya utpekade målområdena syftar till att göra det tydligt vilka bestämningsfaktorer som är avgörande för att uppnå en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. De åtta målområden är:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Den kommunala nivån har stor rådighet och stort ansvar inom de flesta av målområdena. Det ger möjligheter att både direkt och indirekt påverka hälsan och hälsans fördelning i befolkningen.

Bestämningsfaktor	Exempel på verksamheter/arenor	Exempel på aktörer
Det tidiga livet	Familj, MVC, BVC, hälso- och sjukvård, förskola, familjepolitik, socialtjänst	Föräldrar, kommuner, landsting, stat, civilsamhälle
Kunskaper, kompetenser och utbildning	Familj, förskola, skola, elevhälsa, folkbildning, kultur och fritid, socialtjänst	Föräldrar, kommuner, landsting, stat, Skolverket, civilsamhälle
Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö	Arbetsliv, socialt företagande, arbetsmarknadspolitik, arbetsmiljöarbete, rehabilitering	Näringsliv, fackförbund, kommuner, stat, Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, civilsamhälle
Inkomst och försörjningsmöjligheter	Arbetsliv, skatter, socialförsäkring, socialtjänst	Näringsliv, fackförbund, kommuner, stat, Försäkringskassan
Boende och närmiljö	Samhällsplanering, bostadspolitik, bostadsbyggande	Kommuner, länsstyrelser, näringsliv, Boverket
Levnadsvanor	ANDT, kost, fysisk aktivitet, hälso- och sjukvård, socialtjänst	Kommuner, landsting, länsstyrelser, idrottsrörelsen, näringsliv, Livsmedelsverket
Kontroll, inflytande och delaktighet	Demokrati, arbetsplatsinflytande, föreningsliv	Stat, kommuner, landsting, civilsamhälle, medier

Regional och lokal inriktning

Det lokala folkhälsoarbetet ska utgå från det nationella målet samt regionens, hälso- och sjukvårdsnämndens och stadens mål. De största behoven i kommunen ska styra arbetets inriktning.

Västra Götalandsregionen

Styrande dokument från regionala nivån är

- *VG 2020 – Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland* som siktar på att vara bland annat En ledande kunskapsregion och En region för alla.
- *Västra Götalandsregionen Budget 2019* – där strategiskt mål är att ”Västra Götaland ska sträva efter det hållbara samhället med tillväxt av jobb och företag i hela regionen”. Ett prioriterat mål 2019-21 för att nå dit är att ”Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska”.

I VGR Budget 2019 lyfter omvärldsanalysen bland annat följande texter:

- *Trots en god utveckling står Västra Götaland fortfarande inför betydande utmaningar, inte minst vad gäller skillnader i livsvillkor och möjligheter för invånarna.*
- *Hälsoläget bland befolkningen i Västra Götaland är i huvudsak bra och den förväntade medellivslängden ökar, men skillnader i hälsa mellan olika grupper i befolkningen är fortsatt omotiverat stora. Skillnaderna i hälsa motverkar möjligheten för alla Västra Götalands invånare att leva det goda livet och utgör dessutom ett hinder för integrationsprocessen.*
- *En stärkt integration med minskat utanförskap är en av de viktigaste frågorna för Västra Götalands långsiktiga utveckling. Ett aktivt rättighetsarbete är också viktigt för att bland annat motverka diskriminering. Tydliga insatser krävs för att bryta mönstret med den könsuppdelade arbetsmarknaden.*
- *En förbättrad folkhälsa är en viktig strategisk framtidsfråga för hela Västra Götaland. Kopplingen mellan hållbar utveckling och folkhälsa ska fortsatt synliggöras.*
- *Särskilt fokus ska ligga på de faktorer som påverkar barn och ungas miljö och hälsa och insatser som skapar goda uppväxtvillkor. Familjens livssituation är betydelsefull för barnets framtid. Flickor och pojkars olika uppväxtvillkor ska särskilt uppmärksammas.*
- *Regionen ska fortsätta ett systematiskt arbete med suicidprevention och att förebygga psykisk ohälsa.*

Hälso- och sjukvårdsnämnd Väster

Hälso- och sjukvårdsnämnd Väster gör följande prioriteringar i budget plan för 2019:

- Rikta satsningar för fullföljda studier.
- Inrikta satsningarna mot de största utmaningarna i varje kommun i arbetet för en jämlik hälsa och social hållbarhet.
- Folkhälsofrågorna ska lyftas in i och genomsyra de beställningar/överenskommelser som hälso- och sjukvårdsnämnden gör med utförarna (vårdgivarna).

Västra Götalandsregionen har antagit ”Kraftsamling för fullföljda studier” och kommer i bred samverkan med andra aktörer att fortsätta fokusera på denna utmaning framöver, i syfte att bryta utanförskap och segregation. Likaså betonas att rättighetsperspektivet ska genomsyra all verksamhet och barns rättigheter ska uppmärksammas särskilt. Nämnden betonar att det är viktigt att vårdgivarna, utifrån sitt främjande och förebyggande uppdrag, medverkar i kommunens arbete för folkhälsa och social hållbarhet.

Mölnadal stad

Vision Mölnadal 2022 anger riktningen för stadens utveckling. Visionen anger bland annat att *Mölnadal är den hållbara staden där vi växer och mår bra*. Kommunfullmäktiges tio övergripande mål är ett stöd i att förverkliga visionen och flera av dem berör livsvillkor och livsmiljö, hälsa och social hållbarhet. Mål 2 anger att specifikt att *Andelen mölnadalabor som upplever trygghet och hälsa ska öka*. (Se samtliga mål i bilaga 1.)

Folkhälsorådets rekommendationer för Nästa steg

Folkhälsorådet (2015-2018) har i dokumentet *Nästa steg för jämlik hälsa och social hållbarhet i Mölnadal* lämnat rekommendationer för fortsatt arbete. Dokumentet överlämnades till kommunstyrelsen i april 2018.

Rekommendationerna utgår från begreppet tillit och dess betydelse för ett fungerande välfärdsamhälle. Fyra konkreta fokusområden för insatser pekas ut. Mycket arbete pågår redan för välfärd och ett gott vardagsliv. Det görs av olika aktörer, inom såväl stadens verksamheter, som inom civilsamhället och via näringslivet. Detta pågående arbete kan behöva stödjas och stärkas. Därutöver behöver insatser riktats till grupper som har sämre förutsättningar för hälsa. Vikten av att arbetet utgår från ett rättighetsperspektiv med de mänskliga rättigheterna som utgångspunkt betonas.

Vidare lyfts att folkhälsa och social hållbarhet är perspektiv som behöver genomsyra kommunens styrning och ledning, så all kommunal verksamhet kan bidra till en god folkhälsa och en socialt hållbar utveckling.

4. Aktiviteter inom folkhälsobudgeten 2019

På följande sidor visas de aktiviteter som planeras inom ramen för folkhälsobudgeten under 2019. Handlingsplanen utgår från de fyra fokusområden som folkhälsorådet pekat ut och omfattar även strategiska insatser. Inriktningen är att arbetet ska bidra till ökad folkhälsa genom minskade skillnader i hälsa. Flera insatser i planen sker i samverkan med andra aktörer och några samfinansieras.

Fokus-område: Delaktighet i samhället, inflytande och egenmakt

Syftet är att skapa förutsättningar för fler att vara delaktiga i samhället, ha inflytande och uppleva egenmakt. Folkhälsoarbetet bidrar i strävan att så många barn som möjligt uppnår målen i skolan. Icke-diskriminering, jämlikhet, jämställdhet och integration är centrala aspekter.

Fullföljda studier	VGR:s fokus ska bli känt i staden och kopplas till befintliga sammanhang
Ungdomsenkäten LUPP	Spridning av resultat från genomförandet hösten 2017, inkl regional rapport och forskares analys av materialet.
Folkhälsa i områdesarbetet	Folkhälsosamordnare förstärker med folkhälsokunskap i områdesarbetet i Bifrost, Åby, Källered och Lindome. Samverkan kring t ex föräldrastöd.
HBTQ-labbet	Vidareutvecklas tillsammans med ungdomar som besöker mötesplatsen
Stadens jämställdhetspris	Folkhälsosamordnare och -planerare medverkar i beredningsgrupp. Pris delas ut 6 juni.
GR-Nätverket Pilotverkstan	Medverkar för att få ökad kunskap till staden, för bra mottagande av nyanlända

Fokus-område: Sociala sammanhang och trygg miljö

Syftet är att bidra till mötesplatser och förutsättningar så att fler får möjlighet att ingå i sociala sammanhang, ha tillgång till meningsfull fritid och en trygg miljö. Samverkan behöver ske med civilsamhället, som har en viktig roll. Särskilda målgrupper är personer som är nya i landet, barn med funktionsnedsättning och personer med sämre socioekonomiska förutsättningar.

Nätverket Mölndal för alla	Stöd till sociala föreningar att arbeta för integration, 4 träffar
Fritidslots	Stöd till nyanlända att hitta in i föreningar och andra sociala sammanhang. Ca 3-400 personer kan nås. Fokus för 2019 är att nå fler tjejer, samt öka samverkan med föreningar. Finansiering delvis via folkhälsokommittén, VGR.
Meningsfull fritid för barn med funktionsvariation	Utvecklingsarbete i samverkan med vård och omsorg.

Trygghetsvårdar i centrum	Viss samverkan med projektet som finansieras nationella BRÅ
Folder Livslotsen	Kontaktuppgifter för stöd när livet gungar, uppdateras digitalt 2019.

Fokus-område: Psykisk hälsa

Arbetet för psykisk hälsa fokuseras på att barn och unga får en positiv start i livet. Den nya nationella strategin för föräldrastöd under barnets hela uppväxt, 0-18 år är vägledande. Flickor och unga kvinnor är en särskild målgrupp.

Universellt föräldraskapsstöd	Inspirationskvällar, träffar och kurser för föräldrar med barn i olika åldrar. Ca tio tillfällen under året. Programmet <i>Älskade barn</i> introduceras för invandrade föräldrar. Samverkan med studieförbund, förskolor, familjecentraler, fritidsgårdar, föreningar, bibliotek och områdesarbetet. Insatser görs i dialog med föräldrar i olika stadsdelar. Vidareutveckling av nätverket .
Kunskapsdag psykisk hälsa	En konferens/seminariedag ordnas 2019
Projekt Unga kvinnors psykiska hälsa	Projektet ska tillsammans med målgruppen identifiera behov av insatser och testa metoder. Finansiering via folkhälsokommittén, VGR.

Fokusområde: Levnadsvanor

Goda levnadsvanor som grundläggs tidigt i livet finns ofta kvar långt upp i åren. I fokus är att minska stillasittandet och öka framför allt barn och ungas fysiska aktivitet. Dessutom är målet att tonårstiden ska vara fri från alkohol och andra droger.

Minskat stillasittande och mera rörelse i vardagen

Främja barns levnadsvanor	Löpande samverkan med bland annat skola, fritid, områdesarbetet och föreningar för att främja barns goda levnadsvanor
Metoden Puls för lärande	Pulshöjande fysisk aktivitet under skoldagen, testas på Sinnatorpsskolan och fler skolor bjuds in under 2019.
Olika gruppaktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Aqua Mix vattenlek och träning för överviktiga barn, samverkan med barnmedicinmottagningen (VGR) och Streteredsbadet. Fyra grupper och 28 tillfällen under året. • Medicinsk yoga för vuxna. • Simning för ökad simkunskap bland nyanlända och personer i utanförskap
Hälsoskola för nyanlända	Fyra kursgrupper för ca 50 personer under året. Pilotarbete i samverkan med social- o arbetsmarknadsförvaltningen, arbetsförmedlingen, primärvården och samordningsförbundet.

Tonårstiden fri från alkohol och andra droger

Nätverket för ANDT-arbete	Samordning av det förebyggande arbetet mot alkohol, narkotika, doping och tobak. Samordning av nätverket med bl a skola, fritid, polis, folkhälsa.
CAN-enkäten	Samordning för genomförande av CAN-enkäten i skolan i mars för åk 9 och gy åk 2, samt sprida resultatet
Alkoholförebyggande kampanj	Medverka i årets alkoholförebyggande kampanj som drivs av länsstyrelsen.
Gemensam ANDT-policy: <i>Tillsammans för en idrott fri från alkohol, narkotika, doping o tobak</i>	Fortsatt stöd till föreningar i arbetet knutet till den gemensamma ANDT-policyn. Inspiration för fler föreningar att ansluta. Ca fyra träffar under året.

Fokus: Strategiska insatser och utvecklingsarbete

Strategiska insatser görs i syfte att stärka arbetet för folkhälsa och social hållbarhet. Det handlar om att sprida kunskap, att kommunicera arbetet mot invånare och samverkansparter, att omvärldsbevaka och att stödja arbetet att integrera perspektiven i styrning och ledning.

Hållbarhetsveckan	Delfinansiering samt programaktiviteter, april
Kommunikation	Utveckla kommunikationen om folkhälsa och social hållbarhet
Övriga insatser - Lokalt folkhälsonätverk - Utbildning och rådgivning	Nätverk för samverkan kring hälsofrämjande insatser, med bla primärvården, tandvården, studieförbund, församlingar och kommunala verksamheter. Anordna seminarier, föreläsningar etc för invånare, samverkansparter, politiker och verksamheter
Omvärldsbevakning, analys, utredning, uppföljning och utvärdering	Görs både av folkhälssamordnare inom kultur och fritid och av folkhälsoplanerare inom stadsledningsförvaltningen.

5. Finansiering och budget

Folkhälsorådet och verksamhetsbudgeten finansieras av staden och hälso- och sjukvårdsnämnden gemensamt. Inom avtalsperioden 2017-2020 ska parterna bidra med vardera 1,2 mkr per år och budgeten omfattar därmed totalt 2,4 mkr. Kultur och fritidsnämnden hanterar 1,5 mkr och kommunsstyrelsen 0,9 mkr. Vid mindre överskott kan HSN:s andel föras över till nästa år, vilket troligen sker till 2019. Slutligt utfall 2018 är klart först efter årsskiftet och eventuell överföring sker därefter som ett tillskott till budgeten.

Budget 2019

	HSN	Kommun	Summa	Hanteras KFF	Hanteras SLF
Folkhälsotjänst					
- Lön (inkl. bikostnader)	350 000	350 000	700 000		700 000
- Omkostnader (inkl utb, resor etc.)	30 000	30 000	60 000		60 000
Folkhälsoinsatser enligt plan:					
Delaktighet, inflytande och jämlikhet	150 000	155 000	305 000	280 000	25 000
Sociala sammanhang och trygg miljö	125 000	130 000	255 000	245 000	10 000
Psykisk hälsa barn och unga	110 000	105 000	215 000	205 000	10 000
Goda levnadsvanor			440 000	440 000	0
- Minska stillasittandet	125 000	120 000			
- ANDT	95 000	90 000			
- Hälsoskola	5 000	5 000			
Hållbarhetsveckan och övriga insatser att sprida kunskap och utbildning	95 000	100 000	195 000	150 000	45 000
Kommunikation	56 000	56 000	112 000	100 000	12 000
Erfarenhetsutbyte och samverkan	45 000	45 000	90 000	80 000	10 000
Utvecklingsinsatser styrning etc för social hållbarhet	14 000	14 000	28 000		28 000
SUMMA	1200 000	1200 000	2 400 000	1 500 000	900 000

Folkhälsoinsatser med finansiering utöver folkhälsobudgeten

Beviljade projektmedel från VGR folkhälsokommittén

Projekt Unga tjejers psykiska hälsa	550 000 kr	2019-21
Fritidslots	400 000 kr	2018-20

Statliga medel, sk PRIO-medel för psykisk hälsa

Hälsoskolan för nyanlända	130 000 kr	2018-2019
------------------------------	------------	-----------

Kommunal finansiering samt stöd från externa parter

Samhällsarbete i fyra bostadsområden

Lindome	en tjänst, samt verksamhetsbudget om 233 000 kr
Källered	en tjänst, samt verksamhetsbudget om 210 000 kr
Bifrost	en tjänst, samt verksamhetsbudget om 235 000 kr
Åby	en tjänst, samt verksamhetsbudget om 290 000 kr

Summa Ca 2 650 000 kr

Kommunal finansiering ca 2 300 000 kr

Samverkansparter ca 350 000 kr